

**Càtedra d'Economia
Local i Regional**
Diputació de Tarragona
Ajuntament de Tortosa
Ajuntament d'Amposta

**CREIXEMENT ECONÒMIC A LES TERRES
DE L'EBRE I LES SEVES COMARQUES AL
PERÍODE 2011-2016:
ALGUNS PATRONS D'INTERÈS**

Juan Antonio Duro
Catedràtic Departament d'Economia
Director CELIR-URV

1. INTRODUCCIÓ

En aquesta píndola de coneixement es passa revista a l'evolució de l'economia de les Terres de l'Ebre al llarg del període 2011-2016. D'aquesta manera, s'exploren els principals patrons econòmics traçats en un període marcat per a la profunditat de la crisi, primer, i la recuperació econòmica posterior. En termes de dades, el document analitza la informació macroeconòmica procedent de l'Institut Estadística de Catalunya (Idescat, en endavant) i, per tant, té un caràcter oficial. Així, la disponibilitat de les dades ens ha marcat el període a triar.

En l'enfocament del document hi ha una voluntat de fer una anàlisi comparativa. Així, i en la mesura del possible, i salvant l'espai, s'ha comparat el patró traçat per a les Terres de l'Ebre amb l'experimentat per altres territoris, més o menys comparables, del país com, en especial, les terres de Ponent, les comarques centrals o també el Camp de Tarragona, en aquest cas més aviat per a la integració territorial. Aquesta comparació ens permetrà contextualitzar millor el creixement experimentat pel territori en aquests anys.

Les dimensions intra-territorials i sectorials també hi son presents en el text. Novament, tenint en compte les necessitats de no allargar la monografia, es revisen els resultats principals a nivell de les comarques ebrenques. L'anàlisi de les fonts sectorials han estat, addicionalment, tingudes en compte amb l'objecte de qualificar el tipus de creixement experimentat e indagar en les fonts d'aquest.

Finalment, es fa un anàlisi combinat del creixement econòmic i els fluxos poblacionals que els hi expliquen i sobre els que impacte i d'altres factors descriptius.

En definitiva, amb l'anàlisi descriptiva del creixement econòmic territorial pretenem obtenir aprenentatges. I volem obtenir anàlisis que, sense anar més lluny, puguin servir als agents socioeconòmics en la seva presa de decisions, amb el ferm convenciment de que sense l'anàlisi de les dades no es pot pretendre prendre decisions eficients. De fet, la temàtica d'aquesta monografia es complementa perfectament amb els productes que la CELIR ve elaborant i produint des dels seus inicis.

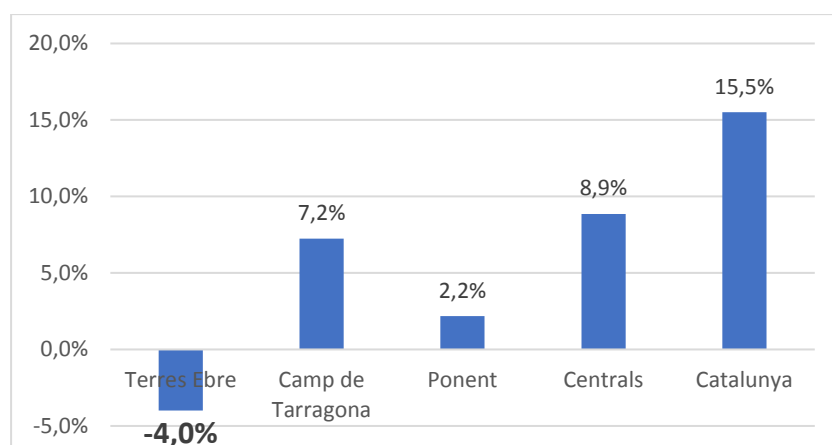
El document s'organitza de la forma següent. En la secció segona s'analitzen les dades de PIB del territori i de les comarques en el període esmentat. En la secció tercera s'examinen les fonts sectorials. En la secció quarta es fa una anàlisi combinada del PIB, indicador renda i els fluxos de tipus poblacional per qualificar el tipus de creixement experimentat. Finalment, una secció acull els principals aprenentatges obtinguts.

2. CREIXEMENT ECONÒMIC: UNA ANÀLISI TERRITORIAL COMPARADA

A la gràfica adjuntada es representa el creixement del PIB nominal de les Terres de l'Ebre agregat al llarg del període 2011-2016 amb alguns referents per fer-hi comparacions. Ja es pot observar que **l'evolució del territori ha estat global i diferencialment negativa**. Així, mentre que a les Terres de l'Ebre el PIB ha baixat un 4% a la resta de referents el creixement agregat finalment ha estat positiu. D'aquesta forma, **a Terres de l'Ebre encara no s'hauria recuperat al 2016 el PIB assolit abans de l'esclat de la crisi**. En el mateix període, les Terres de Ponent, que possiblement seria el referent més proper, haurien crescut un 2.2%, clarament, però, menor que el creixement experimentat al Camp de Tarragona, a les comarques centrals i a tot Catalunya. De fet, el contrast evolutiu agregat del país i Terres de l'Ebre és espectacular. Encara que haguéssim tret el VAB de les indústries extractives, el resultat de territori hauria estat anàleg, o, fins i tot, pitjor.

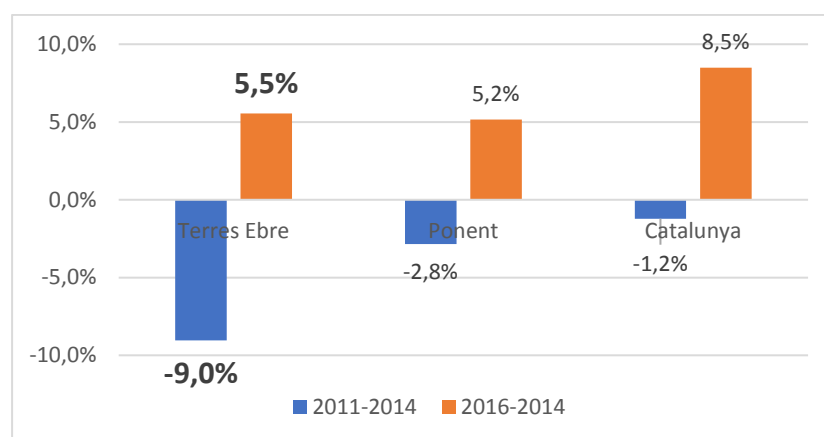
De fet, **l'evolució macroeconòmica al llarg de període ve clarament descrita, a la seva vegada, per dos subperíodes. Un primer, que s'estén fins al 2014, i que ve marcat pel retrocés dels registres i un altra, des de llavors, on l'activitat es recupera globalment**. De fet, **el PIB territorial, si ho mesurem des de 2011 a 2014 hauria baixat d'un 9%, per un augment del 5.5% produït des de llavors fins al 2016**. Aquest declivi primer ha estat diferencial. Per exemple, en el mateix subperíode, a les comarques de Ponent, la caiguda va ser d'un 2.8% i a Catalunya d'un limitat 1.2%. El creixement posterior de les TE, de fet, està, per exemple, en línia al de les zones de Ponent. D'aquesta manera, **els pitjors resultats globals es centren en la caiguda experimentada fins al 2014 i, per tant, en el període de crisi**.

Gràfica 1. Creixement PIB nominal agregat 2011-2016, Terres de l'Ebre i referents

Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

Gràfica 2. Creixement PIB nominal agregat subperíode 2011-2016, Terres de l'Ebre i referents

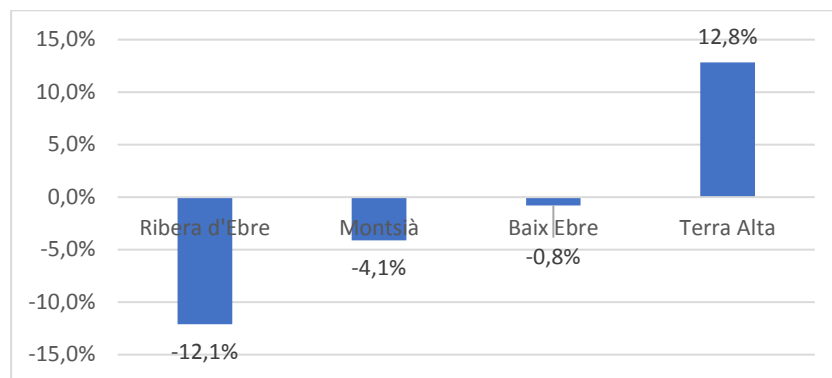

Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

Si l'anàlisi es reproduïx per a les 4 comarques ebrenques es veuen comportaments diferenciats. Es destaca, per exemple, que **al contrari del succeït a la resta de comarques, el PIB generat a la Terra Alta fins i tot creix en tot el període agregat, d'un 12.8%**. És un augment percentual elevat i no gaire lluny de l'experimentat a tot Catalunya. **Aquest augment neix de l'expansió del 2012, i dels creixements del 2013 i el 2015. En el cas del Baix Ebre, l'efecte capital i l'especialització en serveis ha provocat una reducció del PIB molt limitada, de solament el 0.8%**. De fet, la caiguda es produeix per a l'evolució negativa del subperíode 2011-2013, doncs des de 2013 a 2016 l'evolució ha estat positiva tots els anys. **En el cas del Montsià, la baixada ha estat més gran i**

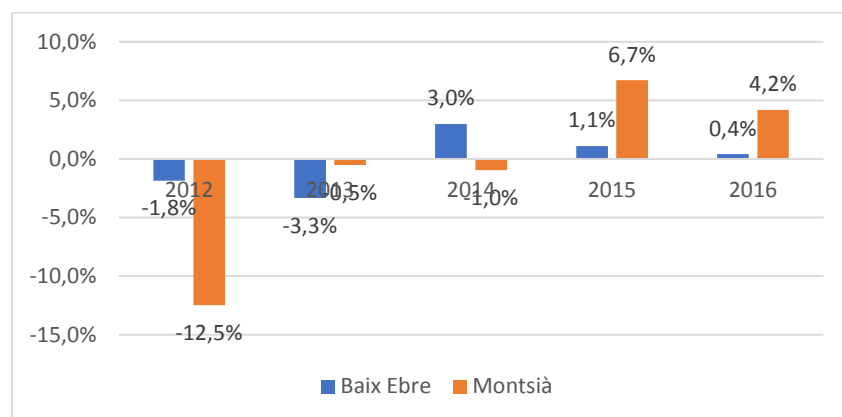
s'explica, fonamentalment, pel daltabaix registrat al 2012 (caiguda del 12.5%, fonamentalment explicat per a la indústria). De fet, al Montsià el PIB hauria pujat quasi el 11% entre 2014 i 2016. La Ribera d'Ebre hauria estat la comarca amb els registres pitjors, on el PIB va caure d'un 12.5%, per a les baixades del 2014 i 2016, bàsicament (per a la indústria, i no només l'energia)

Gràfica 3. Creixement PIB nominal agregat 2011-2016, comarques Terres de l'Ebre

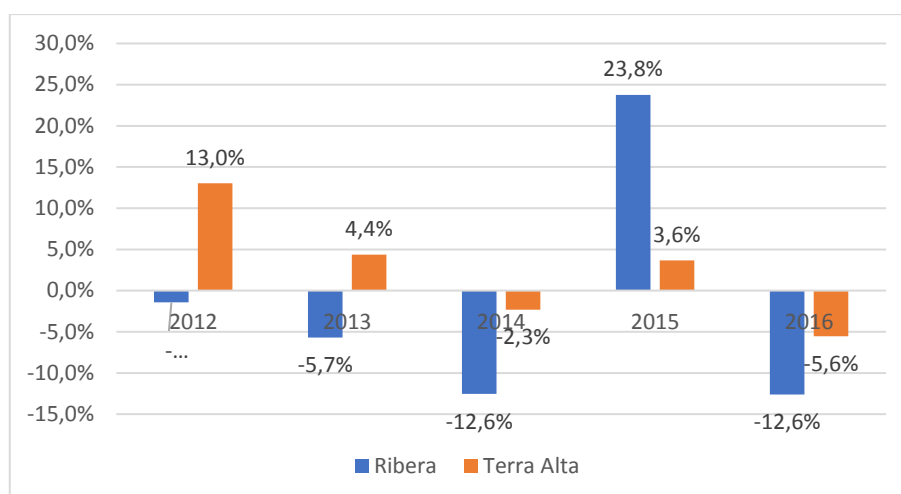
Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

Gràfica 4. Creixement PIB nominal anys 2011-2016, comarques costaneres

Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

Gràfica 5. Creixement PIB nominal anys 2011-2016, comarques interiors

Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

3. LES FONTS SECTORIALS DEL CREIXEMENT

En la taula que s'adjunta s'ha calculat l'aportació que té cada gran sector en l'evolució del VAB global a les TE a partir de diferències logarítmiques, tant pel període global com per a cadascun dels períodes predeterminats anteriors en funció del cicle econòmic territorial. Com es veu, **la caiguda agregada de l'activitat es fonamenta, en primer lloc, en la caiguda industrial i després en la caiguda de la construcció. Fixi's, per exemple, que el PIB generat a la construcció va caure entre 2011 i 2013 un 37%. Per a la seva banda, la indústria veu caure la seva activitat entre 2011 i 2014 d'un 18%. En contrast, els serveis mostren una important resistència cíclica i fins i tot haurien crescut.** Específicament, la caiguda de l'aportació de la indústria al PIB fins al 2014 ha estat substancial. De fet, la recuperació posterior afortunadament ha comptat amb la presa d'aire d'aquest sector.

Taula 1.- Descomposició sectorial creixement VAB terres Ebre

	2011-2016	2011-2014	2014-2016
Agricultura	0,5%	0,3%	0,3%
Indústria	-3,9%	-6,2%	2,5%
Construcció	-2,7%	-2,8%	0,1%
Serveis	1,1%	-0,9%	2,2%
TOTAL	-5,0%	-9,6%	5,1%

Nota. dades son aportacions al creixement
Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCA

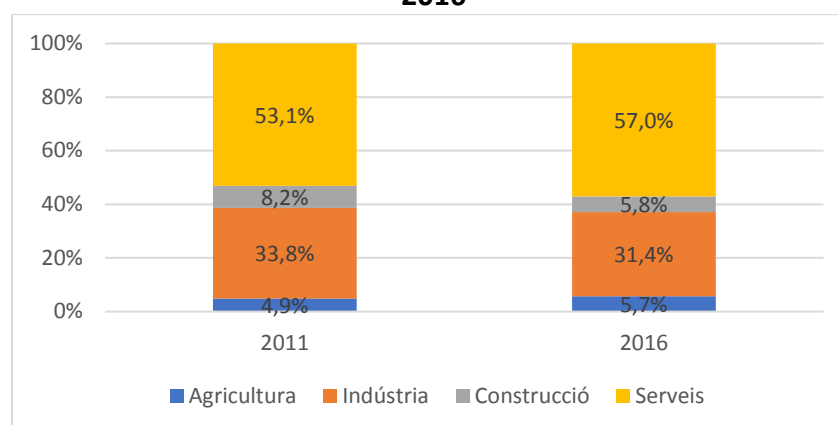
Taula 2.- Creixements sectorials anuals del VAB a Terres de l'Ebre

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
2012	-1,4%	-0,4%	-24,8%	-3,7%
2013	4,9%	-8,4%	-15,8%	1,3%
2014	1,7%	-10,4%	3,6%	0,8%
2015	-4,2%	22,7%	9,6%	0,7%
2016	10,0%	-12,0%	-6,5%	3,1%

Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

Aquests canvis en els creixements, fonamentats en perjudici de la construcció i la indústria i en benefici dels serveis, haurien originat reajustaments en el marc de l'estructura econòmica de les Terres de l'Ebre. En particular, **els serveis haurien guanyat pes en l'estructura sectorial ebrenca, i haurien passat des del 53% del PIB en 2011 al 57% en 2016. Contràriament, el sector de la construcció hauria caigut des del 8.2% al 5.8%, així com la indústria, que hauria passat del 33.8% al 31.4%.** En tot cas, una part significativa d'aquest PIB industrial es deriva de la producció energètica. **Si reajustem el PIB territorial i li traiem el VAB corresponent a les indústries extractives, aigua, energia i residus (que es el sector més proper) l'evolució del pes del VAB industrial a l'economia de les TE hauria anat des del 19.2% al 2011 al 16.6% del 2016, per tant, menor pes però anàleg evolució, amb la disminució del paper relatiu .**

Gràfica 6.- Canvis estructura econòmica VAB Terres de l'Ebre, grans sectors, 2011 i 2016

Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

Donades les dades disponibles podríem detallar més el comportament de la indústria a partir dels subsectors disponibles en les dades subministrades per a l'Idescat. A la taula adjuntada s'han calculat les aportacions al creixement del sector industrial de cada subsector al territori. Veiem com, típicament, **les indústries extractives i energètiques tenen un paper explicant l'evolució del PIB industrial a TE però no només**. Així, la caiguda del VAB industrial en tot el període té una aportació major de la resta de subsectors inclosos, és a dir, Alimentació i altres i metal·lúrgia i altres.

Taula 3.- Descomposició subsectorial creixement indústria terres Ebre

	2011-2016	2011-2014	2014-2016
Indústries extractives, energia, aigua i residus	-3,4%	-8,8%	6,7%
Alimentació, tèxtil, fusta, arts gràfiques, química i cautxú	-4,0%	-3,3%	-0,8%
Metal·lúrgia, maquinària, material elèctric i de transport	-4,3%	-6,1%	2,2%
Total	-11,7%	-18,3%	8,0%

Nota. dades son aportacions al creixement
Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

Pel que fa al detall de l'evolució terciària, aquesta ha estat típicament prou regular. De tota manera, **es pot destacar la influència del serveis col·lectius en la recuperació post-2014**.

Taula 4.- Descomposició subsectorial creixement serveis Terres Ebre

	2011-2016	2011-2014	2014-2016
Comerç	0,0%	-0,5%	0,6%
Transport informació i comunicacions	-0,3%	-0,3%	0,0%
Hostaleria	1,0%	0,2%	0,8%
Act. financeres i assegurances	0,7%	-0,4%	1,1%
Act. immobiliàries tècniques i administratives	0,2%	0,1%	0,1%
Administració pública i altres serveis	0,5%	-0,8%	1,3%
Total	2,0%	-1,7%	3,8%

Nota. dades son aportacions al creixement
Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

Així mateix, s'ha detallat la descomposició sectorial del creixement a nivell comarcal, a tenor dels quatre grans sectors. **Comencem pel Baix Ebre. En aquest cas, la comarca hauria vist baixar el seu VAB, mesurat en termes de diferència logarítmica, d'un 1.8%, explicat fonamentalment per la construcció.** D'entre les quatre comarques solament el Baix Ebre apareix en aquesta situació, de dependència única de la caiguda del sector construcció. **La recuperació registrada a partir del 2014 es nodreix bàsicament del sector terciari. El punt més negatiu d'aquesta evolució és el retrocés del PIB industrial.**

Pel que fa al Montsià, es veuen inicialment dos resultats. En primer lloc, un que ja sabíem i és que el retrocés global es més important a nivell del període agregat que el del Baix Ebre. I, en segon lloc, les evolucions son més substancials que a l'economia del Baix Ebre en aquest període, és a dir, quan baixa ho fa amb més intensitat però també quan creix. Si ens detenim en els subperíodes, **en 2011-2014 la caiguda al Montsià rau fonamentalment a la indústria, amb suport de la construcció. Des de 2014 canvien les coses, i l'augment significat del seu PIB compta ara amb la recuperació industrial a la que se suma l'evolució de terciari.**

L'economia de la Ribera d'Ebre, en termes de PIB, evoluciona resseguint els passos del sector industrial, i en gran mesura de la energia. La gran caiguda fins 2014 i l'augment posterior s'atribueixen a la indústria, que determina el 65% del seu PIB (el 60% del PIB total és energia, aigua i residus).

Finalment, i pel que fa a la Terra Alta, la comarca que genera menys PIB total de tot l'àmbit (6.2%), la seva evolució ha estat paradigmàticament positiva, fonamentalment per a l'evolució fins al 2014, quan tota la resta experimentaren baixades. En efecte. L'important augment fins al 2014 s'atribueix al sector industrial i, fonamentalment a la energia.

Taula 5.- Descomposició subsectorial creixement comarques Terres Ebre

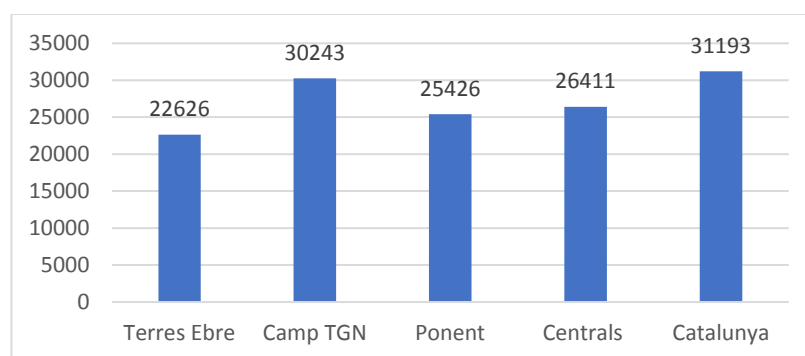
	2011-2016	2011-2014	2014-2016
Baix Ebre			
Agricultura	0,6%	0,1%	0,5%
Indústria	0,7%	1,9%	-1,3%
Construcció	-2,9%	-3,4%	0,4%
Serveis	-0,2%	-1,6%	1,4%
<i>Total</i>	<i>-1,8%</i>	<i>-2,9%</i>	<i>1,1%</i>
Montsià			
Agricultura	0,5%	0,6%	-0,1%
Indústria	-6,0%	-11,4%	6,3%
Construcció	-3,7%	-3,5%	-0,2%
Serveis	4,0%	0,0%	4,7%
<i>Total</i>	<i>-5,1%</i>	<i>-14,3%</i>	<i>10,8%</i>
Ribera d'Ebre			
Agricultura	0,1%	-0,4%	0,7%
Indústria	-11,6%	-17,0%	6,7%
Construcció	-1,1%	-0,9%	-0,3%
Serveis	-0,5%	-1,0%	0,6%
<i>Total</i>	<i>-13,0%</i>	<i>-19,3%</i>	<i>7,7%</i>
Terra Alta			
Agricultura	1,9%	2,6%	-0,7%
Indústria	10,8%	16,7%	-5,2%
Construcció	-3,1%	-4,3%	1,1%
Serveis	2,1%	-0,6%	2,3%
<i>Total</i>	<i>11,6%</i>	<i>14,4%</i>	<i>-2,5%</i>

Nota. dades son aportacions al creixement
Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

4.- PIB, rendes, ocupació i població

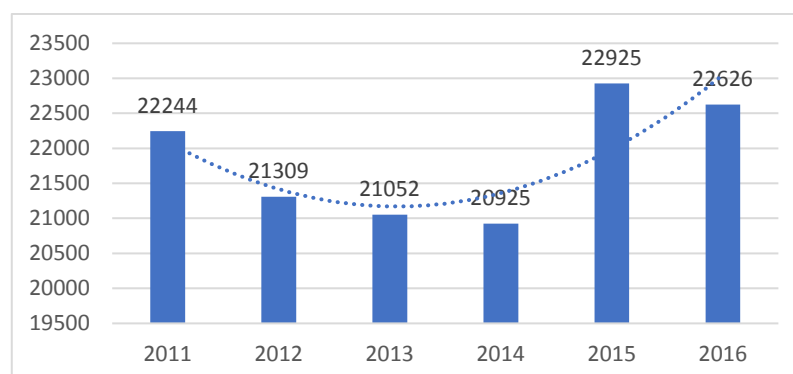
Apart del PIB total, un indicador de benestar derivat seria el PIB per càpita. No és l'indicador millor però és típicament el més actualitzat i comparable de manera global. En aquest cas, el registre estaria per sota de tots els referents territorials que s'han anat considerant al llarg d'aquest treball. **Els 22.626 euros de PIB per càpita a les TE es situarien per sota, per exemple, dels 25.426 (11% per sota) de les comarques de Ponent o dels 26.411 de les comarques centrals (14% per sota).** L'evolució que ha seguit ha estat cíclica. És a dir, quan el context ha estat de retrocés, el PIB per càpita també ho ha fet i amb la recuperació global es produeix la millora, com per contagi. L'evolució ha estat aproximadament polinòmica fins assolir el mínim al 2014, amb menys de 21.000 euros per càpita i la pujada posterior (en tendència).

Gràfica 7.- PIB per càpita Terres de l'Ebre i referents territorials, 2016

Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

Gràfica 8.- Eviució PIB per càpita Terres de l'Ebre, 2011-2016

Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

Al quadre que s'adjunta s'ha descomposat de manera senzilla (via logarítmica) l'evolució del PIB per càpita en els dos factors que el conformen, el PIB i la població. D'aquesta manera, una baixada de població tendria automàticament (més a aviat algebraicament) a augmentar el PIB per càpita, encara que sigui una manera "trist" d'obtenir resultats positius. Òbviament, el millor resultat seria un augment del PIB per càpita, del PIB i de la població al mateix temps, la qual cosa implicaria que el PIB creix a una taxa superior a la de la població. Desgraciadament, no s'ha produït aquest escenari. La població baixa i actua algebraicament fent pujar el PIB per càpita. De fet, **el PIB per càpita en tot el període puja fonamentalment perquè la caiguda de la població ha estat superior a la baixada del PIB. Des de 2014, l'augment en un 7.8% del PIB per càpita compta amb l'efecte impulsor del PIB, que aporta 5.4 punts percentuals i de la població que aporta 2.4 punts (gràcies al seu descens).**

Taula 6.- Descomposició PIB per càpita en PIB i població a Terres Ebre, 2011-2016

	PIB/P	PIB	POP
2011-2014	-6,1%	-9,5%	3,4%
2014-2016	7,8%	5,4%	2,4%
2011-2016	1,7%	-4,1%	5,8%

Nota. Creixements són diferències logarítmiques
Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

Podem seguir avançant en les descomposicions a fi i efecte de caracteritzar el creixement experimentat pel territori. En la taula que s'adjunta es fa un pas més i es descomposa el creixement del PIB per càpita a les Terres de l'Ebre en el factor productivitat (bé, un pseudo-factor, doncs s'utilitza la mitjana trimestral de cotitzants), una pseudo-taxa ocupació (cotitzants dividits per població entre 15 i 64 anys) i la taxa de població potencialment activa (de 15 a 64 anys). Els resultats són molt il·lustratius. **El lleuger creixement del PIB per càpita en el període s'atribueix a la pseudo-taxa ocupació, doncs la productivitat hauria caigut clarament i l'estructura demogràfica tampoc hauria ajudat. Ha estat, doncs un creixement poc qualificat i on l'augment de la taxa ocupació s'ha beneficiat, en part, de la caiguda de la població potencialment activa per l'efecte emigració.**

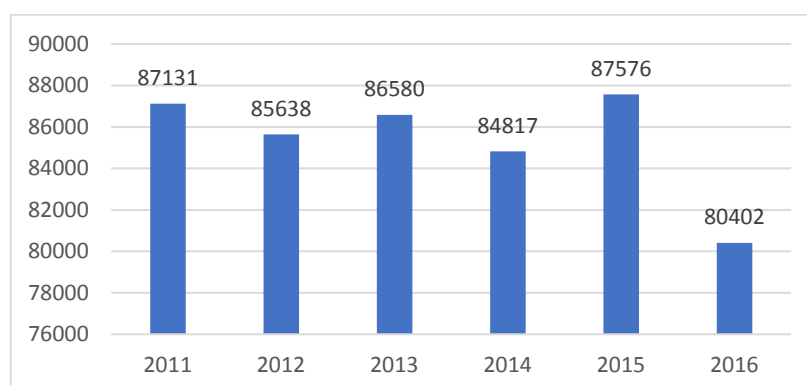
Taula 7.- Descomposició PIB per càpita en productivitat, pseudo-taxa ocupació i estructura demogràfica, Terres Ebre, 2011-2016

	PIB/P	PIB/E	E/PET	PET/P
2011-2014	-6,1%	-2,7%	-1,4%	-2,0%
2014-2016	7,8%	-5,3%	14,2%	-1,1%
2011-2016	1,7%	-8,0%	12,8%	-3,1%

Nota. Creixements són diferències logarítmiques
Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

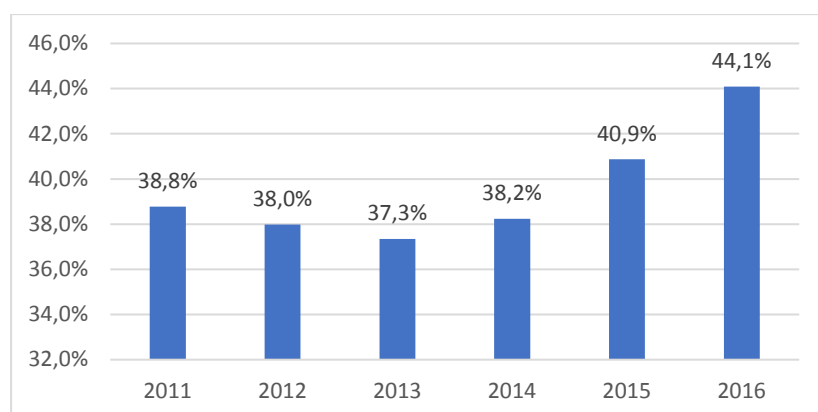
A la gràfica adjuntada es visualitza l'evolució d'aquest factor de pseudo-taxa ocupació que no millora i que experimenta un bon daltabaix al darrer any analitzat. Per a la seva banda, la pseudo-taxa d'ocupació es recupera amb claredat des de 2014, situant-se al 2016 en el 44%, sis punts més que la taxa registrada al 2011. Per a la seva banda, **la taxa de població en edat potencialment activa no ha deixat declinar, i ha anat des del 66% del 2011 al 64% del 2016.**

Gràfica 9.- Evolució pseudo productivitat aparent Terres de l'Ebre, 2011-2016

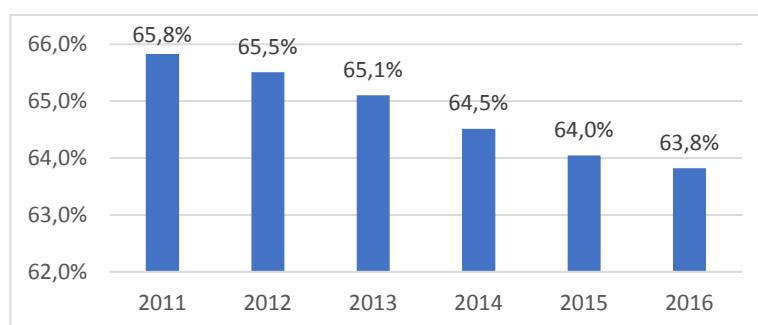
Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

Gràfica 10.- Evolució pseudo-taxa ocupació Terres de l'Ebre, 2011-2016

Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

Gràfica 11.- Evolució pseudo-taxa població potencialment activa Terres de l'Ebre, 2011-2016

Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

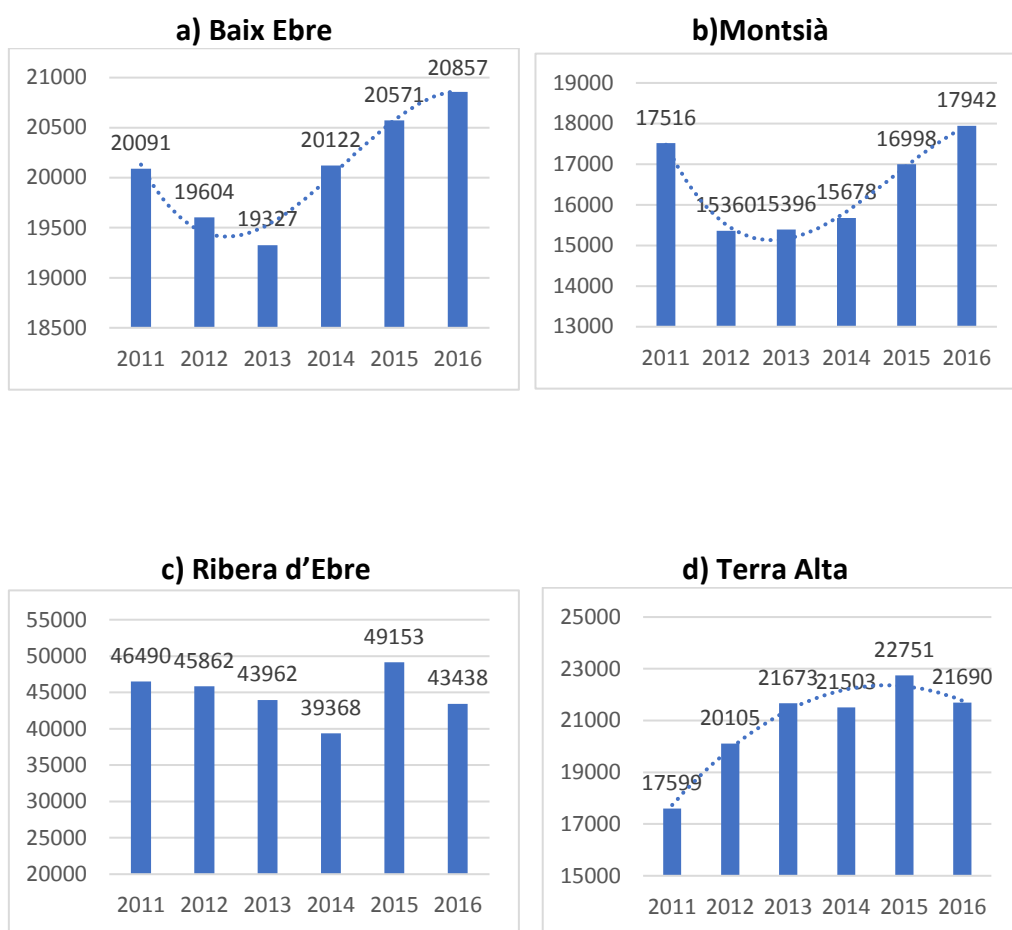
A continuació s'ha replicat la descomposició del PIB per càpita en els tres factors per a cadascuna de les comarques ebrenques. Abans de tot, avaluem l'evolució del PIB per càpita comarcal. Es dibuixen tres patrons. Un, conformat per a les comarques costaneres, amb una evolució polinòmica, que traçaria una baixada fins al 2013 i recuperació posterior. De tal manera que tant en el cas del Baix Ebre com del Montsià, el PIB per càpita del 2016 ja hauria superat el del 2011. D'altra banda, en el cas de la Terra Alta l'augment ha estat típicament present, i el seu PIB per persona ha passat dels 17.600 euros del 2011 als 21700 dels 2016, un creixement substancial, motivat en gran mesura per a l'element energètic. Com a comarca també diferent trobem la Ribera d'Ebre, que amb el seu elevat PIB, en aquest context, no té un patró tan clar.

Seguint amb l'exercici de descomposició s'ha avaluat el paper de la productivitat, de l'ocupació i de l'estructura demogràfica en aquesta evolució del PIB per càpita. La Taula 8 s'ha reproduït en aquesta motivació. En aquest sentit, i quan es detalla territorialment apareixen diferències, raonables donades les discrepàncies estructurals característiques de les comarques ebrenques. Començant pel Baix Ebre, es detecta que l'augment del PIB per càpita global al llarg del període es fonamenta en la productivitat (bona notícia), però també en l'ocupació (encara que en menor mesura). Contràriament, el factor demogràfic ha restat punts del creixement. No obstant, aquesta imatge global es veu distorsionada en base a l'observació dels subperíode. Així, **durant els anys de crisi es quan el factor productivitat creix al Baix Ebre, per l'ajustament d'ocupació. En els anys de recuperació el factor productivitat, contràriament, resta punts de creixement al PIB per càpita comarcal, descansant l'augment de PIB pc en la taxa ocupació.**

Pel que fa al Montsià, l'augment del PIB pc global es deu a la taxa ocupació, donat que la productivitat baixa així com el factor demogràfic. Per tant, la seva evolució qualitativa coincideix amb a de tot Terres Ebre. Fixi's el lector, en la gran reducció del PIB per càpita d'aquesta comarca fins al 2014, amb una caiguda del 11.1%, clarament molt superior a la del Baix Ebre. La recuperació posterior s'assenta en l'ocupació però també en el factor productivitat que augment, a diferència del succeït al Baix Ebre. Pel que fa a la Ribera d'Ebre, el PIB per càpita baixa, pel succeït fins al 2014, on el PIB pc cau substancialment, en gran mesura empès pel factor ocupació. Des de 2014 la Ribera es recupera, també impulsada per a l'ocupació. **A la Terra Alta s'observa un gran creixement del PIB produït fins al 2014 i que descansa en la productivitat. El factor ocupació té una aportació clarament positiva des de 2014. Contràriament el factor demogràfic treu punts de creixement. De fet, és a la Terra Alta on aquest factor actua de manera més negativa.**

Per tant, i per resumir, una casuística molt diferent en els patrons de creixement per comarques i els seus factors explicatius i on una de les poques coincidències es el paper negatiu del factor estructura demogràfica.

Gràfica 12: Evolució PIB per càpita comarques Terres de l'Ebre, 2011-2016

Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

Taula 8.- Descomposició PIB per càpita en productivitat, pseudo-taxa ocupació i estructura demogràfica, comarques Terres Ebre, 2011-2016

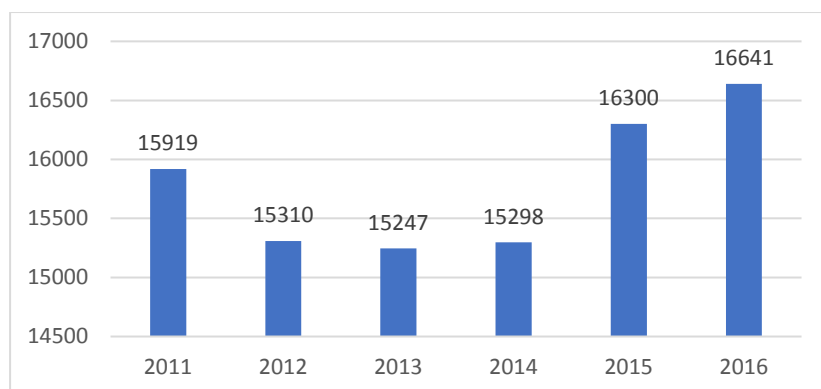
Baix Ebre	PIB/P	PIB/E	E/PET	PET/P
2011-2014	0,2%	8,4%	-6,3%	-1,9%
2014-2016	3,6%	-4,0%	8,8%	-1,2%
2011-2016	3,7%	4,4%	2,5%	-3,1%
Montsià				
2011-2014	-11,1%	-6,8%	-2,1%	-2,2%
2014-2016	13,5%	2,1%	12,3%	-1,0%
2011-2016	2,4%	-4,7%	10,2%	-3,1%
Ribera d'Ebre				
2011-2014	-16,6%	-4,1%	-10,8%	-1,8%
2014-2016	9,8%	2,4%	7,8%	-0,3%
2011-2016	-6,8%	-1,7%	-3,0%	-2,1%

Terra Alta				
2011-2014	20,0%	23,5%	-0,7%	-2,8%
2014-2016	0,9%	-3,9%	6,8%	-2,1%
2011-2016	20,9%	19,6%	6,1%	-4,9%

Nota. Creixements són diferències logarítmiques
Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

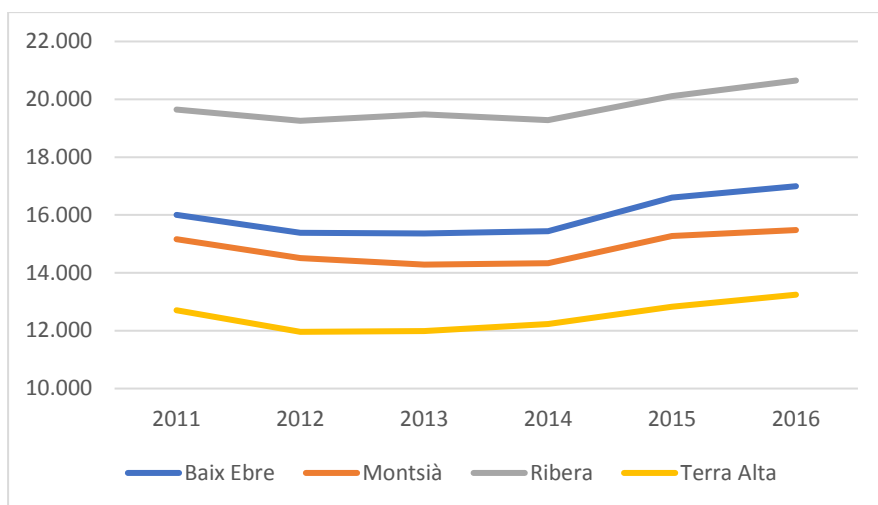
Finalment, pot tenir interès explorar l'impacte d'aquest creixement en PIB, o PIB per càpita, sobre un indicador directa de rendes. Pel període una possibilitat, no exempta de problemes, podria ser utilitzar la informació procedent de les declaracions a l'IRPF. En aquest cas, comptem amb la informació procedent de les Bases Imposables per declarant. En aquest sentit, **les dades confirmen al recuperació en les rendes a partir del 2014. En efecte després d'una reducció de l'ordre del 3.9%, les bases mitjanes es recuperen des de llavors, clarament al 2015, i augmenten d'un 8.8% fins 2016.** En les comarques es produeix el mateix patró. No obstant, les diferències entre comarques es mantenen. Ribera d'Ebre clarament mostra bases superiors a la resta. De fet, la Ribera d'Ebre mostra bases superiors a la mitjana del Camp de Tarragona (que és de 21.482 al 2016) i no gaire lluny de la mitjana de Catalunya (23.074). En segon lloc, estaria el Baix Ebre (16.995 euros per declarant), després el Montsià (15.480) i la darrera seria la Terra Alta (13.245). En tot cas, en termes de dinàmica temporal, l'augment de les bases més gran s'hauria produït al Baix Ebre, pel major augment post-2014.

Gràfica 13.- Evolució Bases IRPF per declarant Terres de l'Ebre, 2011-2016

Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

Gràfica 14.- Evolució Bases IRPF per declarant comarques Terres de l'Ebre, 2011-2016

Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

Taula 9.- Evolució Bases Imposables IRPF per declarant, comarques ebrenques, 2011-2016

	Baix Ebre	Montsià	Ribera	Terra Alta
2011-2014	-3,5%	-5,5%	-1,9%	-3,7%
2014-2016	10,1%	8,0%	7,1%	8,3%
2011-2016	6,2%	2,1%	5,1%	4,3%

Font: elaboració pròpia a partir de dades IDESCAT

5. CONSIDERACIONS FINALS

En aquesta píndola de coneixement de la CELIR s'han revisat les dades de creixement econòmic territorial i comarcals del període més recent disponible, és a dir, des de 2011 a 2016, considerant les dades oficials de l'idescat disponible. L'anàlisi, que volgutament ha tingut un enfocament comparatiu i d'indagació en les fonts d'aquest creixement ha perm s identificar entre els principals resultats els següents.

- L'evolució del territori ha estat global i diferencialment negativa en termes de PIB al llarg del període global. Així, mentre que a les Terres de l'Ebre el PIB hauria baixat un 4% entre 2011 i 2016 a la resta de referents el creixement agregat finalment hauria estat positiu. D'aquesta forma, a Terres de l'Ebre encara no s'hauria recuperat al 2016 el PIB assolit abans de l'esclat de la crisi.
- L'evolució macroeconòmica al llarg de període ve, no obstant, descrita, a la seva vegada, per dos subperíodes clarament diferenciats. Un primer, que s'estén fins al 2014, i que ve marcat pel retrocés diferencial dels registres productius i un altra, des de llavors, on l'activitat es recupera globalment. De fet, el PIB territorial, si ho mesurem des de 2011 a 2014, hauria baixat d'un 9%, per un augment del 5.5% produït des de llavors i fins al 2016
- la caiguda agregada de l'activitat es fonamenta, en primer lloc, en la caiguda industrial i després en la caiguda de la construcció. Per exemple, el PIB generat a la construcció va caure entre 2011 i 2013 un 37%. Per a la seva banda, la indústria veu caure la seva activitat entre 2011 i 2014 d'un 18%. En contrast, els serveis mostren una important resistència cíclica, i fins i tot haurien crescut
- Fruit de l'heterogeneïtat evolutiva sectorial, els serveis haurien guanyat pes en l'estructura sectorial ebrenca, i haurien passat des del 53% del PIB en 2011 al 57% en 2016. Contràriament, el sector de la construcció hauria caigut des del 8.2% al 5.8%, així com la indústria, que hauria passat del 33.8% al 31.4%.
- Els 22.626 euros de PIB per càpita de les TE es situarien per sota, per exemple, dels 25.426 (11% per sota) de les comarques de Ponent o dels 26.411 de les comarques centrals (14% per sota). L'evolució que ha seguit aquest indicador hauria estat cíclica.

- Des de 2014, l'augment en un 7.8% del PIB per càpita al territori hauria comptat amb l'efecte impulsor del PIB, que aportà 5.4 punts percentuals i de la població que aporta 2.4 punts (degut al seu descens).
- El lleuger creixement del PIB per càpita en el període s'atribueix a la pseudo-taxa ocupació, doncs la productivitat hauria caigut clarament i l'estructura demogràfica tampoc hauria ajudat. Ha estat, doncs un creixement poc qualificat i on l'augment de la taxa ocupació s'ha beneficiat, en part, de la caiguda de la població potencialment activa per l'efecte emigració.
- La casuística en l'evolució del PIB per càpita de les comarques és diferent i una de les poques coincidències es el paper negatiu del factor estructura demogràfica.
- Les dades confirmen la recuperació en les rendes, a través de dades IRPF, a partir del 2014. En efecte després d'una reducció de l'ordre del 3.9%, les bases mitjanes es recuperen des de llavors, clarament al 2015, i augmenten d'un 8.8% fins 2016